

Чым адрозніваюцца прафесійныя пенсіі ад пенсій за працу ў асаблівых умовах працы, прызначаных органамі па працы, занятасці і сацыяльнай абароне?

З 2009 г. разам з датэрміновымі пенсіямі па ўзросце за працу з асаблівымі ўмовамі працы і за выслугу гадоў выплачваюцца прафесійныя пенсіі.

Датэрміновая пенсія па ўзросце за працу з асаблівымі ўмовамі працы або за выслугу гадоў прызначаецца органамі па працы, занятасці і сацыяльнай абароне па нормах Закона Рэспублікі Беларусь ад 17 красавіка 1992 г. N 1596-ХІІ "Аб пенсійным забеспячэнні" (далей - Закон Аб па). Прафесійная пенсія прызначаецца Фондам сацыяльнай абароны насельніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь (далей - ФСАН) у адпаведнасці з Законам Рэспублікі Беларусь ад 5 студзеня 2008 г. N 322-З "Аб прафесійным пенсійным страхаванні" (далей - Закон аб ППС). Яе памер устанаўліваецца зыходзячы з сумы пенсійных зберажэнняў, і.к. за кошт выплачаных страхавальнікам узносаў на прафесійнае пенсійнае страхаванне і даходу ад размяшчэння гэтых сродкаў ва ўпаўнаважаным банку.

Што такое прафесійны стаж і як ён вылічаецца?

Прафесійны стаж - працягласць працы з асаблівымі ўмовамі працы работніка, на працягу якой за яго выплачваліся ўзносы на прафесійнае пенсійнае страхаванне. Фарміруецца прафесійны стаж з 1 студзеня 2009 г. (з моманту ўступлення ў сілу Закона аб ППС). Падлік прафесійнага стажу вырабляецца ФСАН на падставе формы ПУ-6 "Індывідуальныя звесткі на прафесійнае пенсійнае страхаванне" (прык. 5 да Правіл індывідуальнага (персаніфікаванага) ўліку застрахованых асоб у сістэме дзяржаўнага сацыяльнага страхавання, зацверджаным пастановай Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь ад 8 ліпеня 1997 г. N 837), прадстаўленай працадаўцам шляхам складання перыядаў, за якія заплаціў ўзносы на прафесійнае пенсійнае страхаванне.

Узносы на прафесійнае пенсійнае страхаванне выплачваюцца за перыяды непасрэднай занятасці работнікаў на працоўных месцах з асаблівымі ўмовамі працы і працоўнага водпуску. Пры гэтым варта звярнуць увагу, што дні працоўнага (асноўнага і дадатковага) водпуску, дзяржаўныя святы, святочныя дні, аб'яўленыя непрацоўнымі днямі, выходныя дні, у тым ліку па графіку работы работніка, ўключаюцца ў прафесійны стаж пры ўмове, калі яны ішлі непасрэдна за перыядам (днём), у якім работнік выконваў працу на працягу поўнага працоўнага дня ў асаблівых умовах працы (п. 30 Інструкцыі аб парадку запаўнення формаў дакументаў персаніфікаванага ўліку, зацверджанай пастановай праўлення Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь ад 19 чэрвеня 2014 г. N 7).

Уключаюцца ці ў прафесійны стаж выходныя дні і перыяд працоўнага водпуску, наступныя за перыядам часовай непрацаздольнасці?

У пункце 28 Палажэння аб парадку запаўнення формаў дакументаў персаніфікаванага ўліку, зацверджанай пастановай праўлення Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь ад 19 чэрвеня 2014 г., N 7, пералічаныя перыяды, не звязаныя з працай у асаблівых умовах працы, якія не ўключаюцца ў прафесійны стаж. Да іх ставяцца перыяды:

- працы ў звычайных умовах працы;
- работы на няпоўную стаўку або няпоўны працоўны дзень;
- работы па грамадзянска-прававых дагаворах;
- прастояў;
- службовых камандзіровак, не звязаных з выкананнем работ у асаблівых умовах працы;
- навучання, перападрыхтоўкі, павышэння кваліфікацыі;
- абследаванняў і аглядаў у медыцынскіх установах;
- выканання дзяржаўных або грамадскіх абавязкаў;
- ажыццяўлення паўнамоцтваў па выбарнай пасадзе;
- сыходу за хворым;
- сацыяльных адпачынкаў (па цяжарнасці і родах, па доглядзе за дзецьмі, у сувязі з навучаннем, па паважаючых прычынах асабістага і сямейнага характару і да т.п.);
- хваробы і часовай непрацаздольнасці;
- санаторна-курортнага лячэння і аздараўлення;
- аднаго вольнага ад працы дня ў месяц маці (мачысе) ці бацьку (айчыма), апекуну (папячыцелю), якая выходзіць (які выходзіць) дзіця-інваліда ва ўзросце да 18 гадоў;
- іншыя перыяды незанятасці ў асаблівых умовах працы.

Паколькі перыяды часовай непрацаздольнасці ў прафесійны стаж не ўключаюцца, то не ўключаюцца ў прафесійны стаж выходныя дні і перыяд працоўнага водпуску, следуемыя за перыядам часовай непрацаздольнасці. Таксама не ўключаюцца ў прафесійны стаж выходныя дні і перыяд працоўнага водпуску, калі яны ішлі за іншымі вышэйпералічанымі перыядамі, не звязанымі з працай у асаблівых умовах працы: перыядамі сацыяльных адпачынкаў, павышэння кваліфікацыі, прастояў і інш.

Якія віды прафесійных пенсій існуюць?

Законам аб ППС прадугледжана два віды прафесійных пенсій: датэрміновая і дадатковая. Прызначэнне і выплата прафесійных пенсій ажыццяўляецца органамі Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва.

Для прызначэння датэрміновай прафесійнай пенсіі захаваны патрабаванні па ўзросту і працягласці стажу.

Згодна з артыкулам 16 Закона выплата датэрміновай прафесійнай пенсіі не вырабляецца ў перыяд, калі застрахаваную твар заняты на работах на працоўным месцы, уключаным у пералік рабочых месцаў з асаблівымі ўмовамі працы.

Калі па якіх-небудзь прычынах застрахаваная асоба не скарыстаецца правам на датэрміновую прафесійную пенсію, яму Законам аб ППС пасля дасягнення агульнага пенсійнага ўзросту гарантуецца атрыманне дадатковай прафесійнай пенсіі.

Выплата дадатковай прафесійнай пенсіі вырабляецца незалежна ад атрымання якіх-небудзь іншых пенсій або даходу.

Сума прафесійных пенсій залежыць ад сумы пенсійных зберажэнняў, якія фармуюцца за кошт выплачаных страхавальнікам узносаў на прафесійнае пенсійнае страхаванне і даходу ад размяшчэння гэтых сродкаў у банку.

Як разлічваецца перыяд выплаты датэрміновай прафесійнай пенсіі з улікам павышэння агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту?

Перыяд выплаты датэрміновай прафесійнай пенсіі вызначаецца з улікам агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту, па дасягненні якога застрахованую асобу набудзе права на пенсію па ўзросту на агульных падставах, г. зн. будзе павялічвацца ў адпаведнасці з нормаў Закона аб ПЗ.

Законам аб ПЗ прадугледжана павышэнне агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту для ўсіх катэгорый грамадзян з 1 студзеня 2017 г. павышэнне агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту адбываецца паэтапна: штогод на 6 месяцаў да дасягнення мужчынамі 63 гадоў, жанчынамі-58 гадоў.

Агульнаўстаноўлены пенсійны ўзрост устанаўліваецца ў наступным парадку

Год	Агульнаўстаноўлены пенсійны ўзрост	
	мужчыны	жанчыны
2017	60 гадоў 6 месяцаў	55 гадоў 6 месяцаў
2018	61 год	56 гадоў
2019	61 год 6 месяцаў	56 гадоў 6 месяцаў
2020	62 года	57 гадоў
2021	62 года 6 месяцаў	57 гадоў 6 месяцаў
2022 і далей	63 года	58 гадоў

УВАГА! Варта мець на ўвазе, што выплата датэрміновай прафесійнай пенсіі прыпыняецца ў выпадках занятасці застрахованай асобы ў асаблівых умовах працы альбо атрымання іншай дзяржаўнай пенсіі (напрыклад, па інваліднасці).

Ад чаго залежыць памер датэрміновай прафесійнай пенсіі? На працягу якога перыяду яны выплачваюцца?

Датэрміновая прафесійная пенсія прызначаецца і выплачваецца застрахованым асобам да дасягнення агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту. Памер датэрміновай прафесійнай пенсіі вызначаецца шляхам дзялення сумы пенсійных зберажэнняў на меркаваны перыяд выплаты пенсіі (у месяцах).

Штогод у красавіку ў сувязі з налічэннем даходнасці на рэшту пенсійных зберажэнняў ажыццяўляецца пераразлік датэрміновай прафесійнай пенсіі. Памер пенсіі павялічваецца. Яе новы памер вызначаецца шляхам дзялення павялічанай сумы пенсійных зберажэнняў на што застаўся колькасць месяцаў да дасягнення застрахованым асобай агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту.

Дасягнуўшы агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту, застрахованая асоба мае права звярнуцца па працоўнай пенсіі па ўзросту.

Хто можа скарыстацца правам на дадатковую прафесійную пенсію?

Дадатковая прафесійная пенсія прызначаецца застрахованым асобам пасля дасягнення агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту.

Калі работнік не скарыстаўся правам на датэрміновую прафесійную пенсію і на пенсію па ўзросце за работу з асаблівымі ўмовамі працы ў сувязі з

недастатковай працягласцю стажу работы ў асаблівых умовах працы альбо проста не звяртаўся за прызначэннем такіх пенсій, то назапашаныя пенсійныя зберажэнні яму будуць выплачвацца ў выглядзе дадатковай прафесійнай пенсіі.

Ад чаго залежыць памер дадатковай прафесійнай пенсіі?

Дадатковая прафесійная пенсія усталёўваецца ў памеры бюджэту пражыткавага мінімуму ў сярэднім на душу насельніцтва (далей - БПМ), які дзейнічае ў месяцы, за які яна выплачваецца.

Перыяд выплаты дадатковай прафесійнай пенсіі вызначаецца зыходзячы з сумы пенсійных зберажэнняў, якія ёсць на прафесійнай частцы асабовага рахунку на дзень назначэння пенсіі, і БПМ, які дзейнічае на гэтую дату.

У выпадку змянення памеру БПМ змяняецца і штомесячны памер атрыманай дадатковай прафесійнай пенсіі. Такім чынам, можа змяніцца і перыяд выплаты.

Выплата дадатковай прафесійнай пенсіі вырабляецца незалежна ад атрымання якіх-небудзь іншых пенсій або даходу. Застрахованая асоба можа працягваць працаваць, атрымліваць пенсію па ўзросце і адначасова атрымліваць дадатковую прафесійную пенсію. Дадатковая прафесійная пенсія не замяняе пенсію па ўзросце, якая прызначаецца жанчынам і мужчынам па дасягненні агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту, а выплачваецца ў дадатак да яе.

Куды трэба звярнуцца і якія дакументы неабходна прадставіць для прызначэння датэрміновай або дадатковай прафесійнай пенсіі?

Заява аб прызначэнні датэрміновай або дадатковай прафесійнай пенсіі падаецца ў раённы, раённы ў горадзе аддзел (сектар) Гродзенскага абласнога ўпраўлення ФСАН па месцы жыхарства альбо фактычнага пражывання застрахованай асобы.

Формы заяў устаноўлены згодна з прыкладаннямі 1 і 2 да інструкцыі аб парадку прызначэння і выплаты прафесійных пенсій, зацверджанай пастановай праўлення Фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны Рэспублікі Беларусь ад 22 чэрвеня 2011 г. № 9.

Прыём і рэгістрацыя заявы аб прызначэнні прафесійнай пенсіі ажыццяўляюцца пры прад'яўленні застрахованай асобай дакумента, які сведчыць асобу і пастаяннае пражыванне ў Рэспубліцы Беларусь.

Для рэалізацыі застрахованым асобай права на датэрміновую прафесійную пенсію акрамя дакумента, які засведчвае асобу, падаецца даведка аб стажу працы для прызначэння датэрміновай прафесійнай пенсіі ўстаноўленай формы, выдадзеная органам па працы, занятасці і сацыяльнай абароне.

Ці існуе альтэрнатыва узносаў на прафесійнае пенсійнае страхаванне работнікаў, занятых на працах з асаблівымі ўмовамі працы?

25 верасня 2013 г. Прэзідэнтам Рэспублікі Беларусь падпісаны Указ № 441 "Аб некаторых пытаннях прафесійнага пенсійнага страхавання і пенсійнага забеспячэння" (далей – Указ №441).

Дадзеным Указам №441 работнікам, занятым у асаблівых умовах працы або асобнымі відамі прафесійнай дзейнасці, якія да 1 студзеня 2009 г. адпрацавалі менш за палову спецыяльнага стажу альбо не маюць такога стажу да названай даты (адпаведна не набудуць права на датэрміновую пенсію ў агульнай пенсійнай сістэме) прадастаўляецца права выбраць кампенсацыю за працу з асаблівымі

ўмовамі працы ў выглядзе штомесячнай даплаты да зароботнай платы (далей - даплата).

Пры выбары даплаты работнік атрымае дадатковы бягучы даход замест права на прафесійную пенсію ў будучыні. Выплата даплаты, як і выплата узносаў на прафесійнае пенсійнае страхаванне, вырабляецца толькі да дасягнення работнікам агульнаўстаноўленага пенсійнага ўзросту.

Якім чынам афармляецца даплата па ўказе № 441?

Выбар работнікам даплаты афармляецца шляхам падачы працадаўцу пісьмовай заявы. У заяве работнікам у АБАВЯЗКОВЫМ парадку павінны быць указаны звесткі аб перыядах наяўнага ў яго спецыяльнага стажу працы, выпрацаванага да 1 студзеня 2009 г.

Форма заявы работніка, парадак яго падачы, рэгістрацыі і захоўвання вызначаюцца лакальным нарматыўным прававым актам працадаўцы.

Рашэнне аб праве канкрэтнага работніка на даплату прымаецца працадаўцам па выніках вывучэння дакументаў, якія пацвярджаюць спецыяльны стаж гэтага работніка.

У выпадку ўзнікнення спрэчных пытанняў аб працягласці спецыяльнага стажу работніка тлумачэнні працадаўцам даюцца упраўленнямі (аддзеламаі) па працы, занятасці і сацыяльнай абароне пры прадстаўленні дакументаў, якія пацвярджаюць спецыяльны стаж.

У якім памеры выплачваецца даплата па ўказе № 441?

Памер даплаты вызначаецца працадаўцам, але ён не можа быць менш сумы узносаў на прафесійнае пенсійнае страхаванне за гэтага работніка.

Са студзеня 2021 года ў некаторых катэгорый работнікаў, занятых у асаблівых умовах павышаецца памер даплаты ў сувязі з Указам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь N 15 ад 07.01.2020 " аб змяненні указаў Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь "(далей-Указ №15).

Гэтым Указам №15 з 1 студзеня 2021 года прадугледжваецца павышэнне (больш чым у два разы) тарыфаў узносаў працадаўцаў на прафесійнае пенсійнае страхаванне работнікаў, занятых на работах з асаблівымі ўмовамі працы або асобнымі відамі прафесійнай дзейнасці (за выключэннем работнікаў, занятых на работах з асаблівымі ўмовамі працы па спісах N 1 і N 2). Работнікам, занятым на работах з асаблівымі ўмовамі працы па спісах № 1 і N 2, тарыфы узносаў на 9% і 6%, адпаведна, былі павялічаны з 1 студзеня 2014 года Указам №441.